

lity in Ukrainian business practice]. http://iepjournal.com/journals/14-15/2011_6_Petrashko.pdf

Rekord, S. I. *Razvitie promyshlenno-innovatsionnykh klasterov v Evrope: evoliutsiia i sovremennaia diskussiia* [Development of industrial and innovation clusters in Europe: evolution and contemporary debate]. St. Petersburg: Izd-vo SPbGUEF, 2010.

Smorodinskaia, N. V. "Setevye innovatsionnye ekosistemy i ikh rol v dinamizatsii ekonomicheskogo rosta" [Network inno-

vation ecosystems and their role in more dynamic economic growth]. *Innovatsii*, no. 7 (189) (2014): 27-33.

Velyka, K. V. "Innovatsiina infrastruktura kriz pryzmu «potriinoi spirali»" [The innovative infrastructure through the prism of "triple helix"]. http://www.kpi.kharkov.ua/archive/Наукова_періодика/vestnik/Технічний_прогрес_та_ефективність_виробництва/2012/15/5Velyka.pdf

Yakovenko, O. P. "Vyznachennia bazovykh katehorii sotsialnoi vidpovidalnosti" [Defining basic categories of social responsibility]. *Biznes Inform*, no. 6 (2014): 13-18.

УДК 330:332.122(477)

ЕФЕКТИВНІСТЬ УПРАВЛІННЯ ЯК ФАКТОР КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ: МІЖНАРОДНИЙ ВИМІР

© 2015 ЗАХАРЧЕНКО С. В.

УДК 330:332.122(477)

Захарченко С. В. Ефективність управління як фактор конкурентоспроможності регіонів України: міжнародний вимір

Згідно з методологією міжнародного Інституту розвитку менеджменту (IMD-Lausanne) у статті наведено теоретичні та методичні основи оцінки й аналізу ефективності управління в розрізі регіонів України. Фактор ефективності управління регіонами розглянуто за такими субфакторами, як стан державних фінансів, реалізація податкової політики, інституційні та соціальні рамки, дотримання вимог ділового законодавства. Для оцінки й аналізу ефективності управління як фактора конкурентоспроможності регіонів та субфакторів, що деталізують його, застосовано авторську методику, яка передбачає розрізнення індикаторів-стимуляторів та індикаторів-дестимуляторів, а також використання процедури їх нормалізації та «зважування» – на основі співвідношення значень кожного індикатора України та країни-лідера. Згідно з проведеними розрахунками за фактором і субфакторами ефективності управління визначено рейтинги міжнародної конкурентоспроможності регіонів України та напрями її підвищення.

Ключові слова: конкурентоспроможність, регіон, ефективність управління, державні фінанси, податкова політика, інституційні та соціальні рамки, ділове законодавство.

Табл.: 1. **Формул.:** 4. **Бібл.:** 11.

Захарченко Сергій Володимирович – кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту, Вінницька філія Київського інституту бізнесу та технологій (вул. Тарногородського, 46, Вінниця, 21022, Україна)

E-mail: zakharchenkovn@i.ua

УДК 330:332.122(477)

Захарченко С. В. Эффективность управления как фактор конкурентоспособности регионов Украины: международное измерение

Согласно методологии международного Института развития менеджмента (IMD-Lausanne) в статье приведены теоретические и методические основы оценки и анализа эффективности управления в разрезе регионов Украины. Фактор эффективности управления регионами рассмотрен по таким субфакторам, как состояние государственных финансов, реализация налоговой политики, институциональные и социальные рамки, соблюдение требований делового законодательства. Для оценки и анализа эффективности управления как фактора конкурентоспособности регионов и субфакторов, детализирующих его, применена авторская методика, которая предусматривает различение индикаторов-стимуляторов и индикаторов-дестимуляторов, а также использование процедуры их нормализации и «взвешивания» – на основе соотношения значений каждого индикатора Украины и страны-лидера. Согласно проведенным расчетам по фактору и субфакторам эффективности управления определены рейтинги международной конкурентоспособности регионов Украины и направления ее повышения.

Ключевые слова: конкурентоспособность, регион, эффективность управления, государственные финансы, налоговая политика, институциональные и социальные рамки, деловое законодательство.

Табл.: 1. **Формул.:** 4. **Библ.:** 11.

Захарченко Сергей Владимирович – кандидат экономических наук, доцент кафедры менеджмента, Винницкий филиал Киевского института бизнеса и технологий (ул. Тарногородского, 46, Винница, 21022, Украина)

E-mail: zakharchenkovn@i.ua

UDC 330:332.122(477)

Zakharchenko S. V. Management Efficiency as a Factor of Competitiveness of the Regions of Ukraine: the International Dimension

According to methodology of the International Institute for Management Development (IMD-Lausanne), the theoretical and methodological foundations of assessment and analysis of management efficiency in view of the Ukraine's regions are described. The factor of efficiency as to the regions' management has been considered using such sub-factors as status of the public finances, implementation of the tax policy, institutional and social framework, compliance with the business legislation. To assess and analyze management efficiency as a factor of competitiveness of the regions and the detailing sub-factors, the author's own methodic is suggested, which provides distinction of the indicators-stimulators and the indicators-destimulators, as well as use of the procedure for their normalization and «weighing» – based on the relation of the values of each indicator for both Ukraine and one of the leading countries. According to the carried out calculations by the factor and the sub-factors of the management efficiency, ratings of the international competitiveness of the Ukrainian regions as well as areas of improvement have been determined.

Key words: competitiveness, region, management efficiency, public finance, tax policy, institutional and social framework, business legislation.

Tabl.: 1. **Formulae:** 4. **Bibl.:** 11.

Zakharchenko Serhii V. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor of the Department of Management, Vinnitsa branch of the Kiev Institute of Business and Technology (vul. Tarnogradskogo, 46, Vinnytsia, 21022, Ukraine)

E-mail: zakharchenkovn@i.ua

У контексті Угоди про асоціацію між Україною та ЄС (2014) та Державної стратегії регіонального розвитку України на період до 2020 року особливо важливе значення має підвищення ефективності управління на регіональному рівні. Це пов'язано з тим, що управління відіграє роль регулятора усіх соціально-економічних процесів, що відбуваються в регіонах, тобто виконує функцію зворотного зв'язку в регіональній соціально-економічній системі, сприяючи таким чином позитивним змінам у ній, у т. ч. й підвищенню національної та міжнародної конкурентоспроможності. Отже, оцінка та аналіз ефективності управління як фактора регіональної конкурентоспроможності має не тільки загальнонаукове, а й практичне значення, оскільки дозволяє вивести і регіони, і державу загалом на новий рівень модернізаційного оновлення в глобальному та євроінтеграційному просторі.

Питанням оцінки та аналізу ефективності управління на регіональному рівні в контексті підвищення регіональної конкурентоспроможності присвячено багато наукових праць. З-поміж них слід відмітити праці таких учених, як О. Амоша, Б. Буркинський, Н. Булах, М. Бутко, В. Василенко, М. Войнаренко, В. Гавура, Б. Данилишин, М. Долішній, Є. Журавльова, Ю. Іванов, Н. Калюжнова, Р. Камані, М. Кизим, Т. Клебанова, А. Ковальська, Є. Крячко, М. Макаренко, А. Мокій, М. Назаренко, П. Орлов, Е. Павлиш, Н. Павліха, М. Портер, С. Романюк, О. Тищенко, Л. Шеховцева, Л. Чернюк та ін. Їхні напрацювання дають достатньо повне уявлення про конкурентність системи управління на регіональному рівні. Водночас більшість із наявних оцінок не виходять за межі національного конкурентного простору, тоді як в сучасних умовах більше значення мають такі оцінки на міжнародному рівні.

Метою статті є оцінка й аналіз ефективності системи управління в регіонах України в міжнародному вимірі – на основі методології фахівців Інституту розвитку менеджменту (IPM, IMD-Lausanne – Швейцарія, Лозанна).

Фахівці IPM до основних факторів конкурентоспроможності країн і регіонів відносять: інфраструктуру (108 індикаторів оцінки), ефективність бізнесу (64 індикатори), стан економіки (65 індикаторів) та ефективність управління (67 індикаторів). При цьому кожен із факторів вони поділяють на п'ять субфакторів. Так, фактор ефективності управління поділяється на такі субфактори: державні фінанси, податкова політика, інституційні рамки, ділове законодавство, соціальні рамки [1].

Особливо важливе значення в підвищенні конкурентоспроможності регіонів має загальний стан *державних фінансів*, який майже автоматично «трансляється» на рівень регіонів.

Для підтримання державних фінансів у стані макроекономічної рівноваги важливе значення має бюджетна політика, у т. ч. й на рівні регіонів. На регіональному рівні вона передбачає визначення конкретного курсу, завдань і складу діяльності органів регіональної влади у сфері формування й використання публічних фінансів, зміцнення доходної бази та збалансування доходної і витратної частин місцевих бюджетів.

Н. А. Булах вважає, що бюджетна політика регіону має виходити з таких умов: 1) відношення сукупного боргу регіону до обсягу бюджету регіону не має перевищувати одиниці; 2) відношення витрат по обслуговуванню сукупного боргу регіону до усіх витрат бюджету регіону має бути меншим 0,15; 3) відношення дефіциту бюджету регіону до сукупного доходу цього бюджету також має бути меншим 0,15; 4) відношення поточних витрат бюджету регіону до його доходів має бути меншим одиниці; 5) питома вага кредитів, виданих юридичним особам регіоном, у загальних витратах бюджету регіону не повинна перевищувати 0,03 [2, с. 266–267].

Дотримання цих умов означає створення необхідних передумов не тільки для фінансового забезпечення соціальних виплат населенню, а й для комплексного соціально-економічного розвитку регіону.

З бюджетною політикою в регіонах тісно пов'язана податкова політика. Необхідною умовою оптимальних розмірів податків та невисокого рівня «тінізації» економіки є ефективність ставок на окремі податки, зокрема на податки з доходів фізичних осіб та підприємств. Держава окремим територіям, зокрема депресивним, може надавати певні преференції в оподаткуванні, аби залучити інвесторів до реструктуризації та зміцнення їхньої економіки.

Важливу роль в управлінні регіонами відіграють різні інституції, які формують певні *інституційні рамки*. Найважливішими їх елементами на регіональному рівні є відділення центрального банку (ЦБ) та численні державні установи. Так, регіональні відділення Національного банку України (НБУ) беруть безпосередню участь у дослідженні та прогнозуванні економічних процесів та найважливіших показників фінансової діяльності регіонів. Разом з територіальними органами Державного казначейства України вони беруть участь у виконанні бюджетів усіх рівнів і, таким чином, прямо чи опосередковано сприяють розвитку регіонів, підвищенню їхньої конкурентоспроможності.

Ефективність діяльності державних органів виражається в тому, яку підтримку від центральної, регіональної та місцевої влади отримують бізнес-структури. Центральна влада зазвичай сприяє підвищенню ділової активності в регіонах – шляхом удосконалення правової бази, надання державних субсидій, зниження рівня бюрократії та корупції. Регіональна і місцева влада, у свою чергу, не повинна створювати бюрократичних перепон для діяльності бізнес-структур, що дозволить їм, і регіону загалом досягти суттєвих конкурентних переваг.

Ділове законодавство орієнтує регіони на більшу відкритість, особливо після вступу України до СОТ (2008) та підписання Угоди про асоціацію з ЄС (2014). Водночас воно передбачає захист національного товаровиробника, у т. ч. й на регіональному рівні, від субсидованого імпорту, неправомірних антидемпінгових розслідувань тощо. Загалом ділове законодавство має забезпечувати легкість в організації і веденні бізнесу.

Нині існує гостра необхідність у формуванні та регулюванні конкурентного середовища регіонів. Тому законодавством передбачені обмеження монопольної діяльності суб'єктів господарювання на регіональних

ринках і централізоване встановлення кількісних і якісних показників їхньої діяльності, наприклад, квот на виробництво цукру. Для підтримання конкурентоспроможності тих регіонів, які відстають у своєму розвитку і які без усебічної допомоги з боку держави не здатні подолати своє відставання, держава може використовувати такі відносно нові інструменти регулювання регіональної економіки, як регіональна диференціація кредитної і податкової політики, надання субсидій, підтримка підприємств суспільно значимих видів діяльності, антимонопольне регулювання регіональних ринків тощо.

Трудовим законодавством мають передбачатися досить істотні внески бізнес-структур у Фонд соціального страхування, що впливатиме на розмір допомоги по безробіттю, розмір пенсій, розмір допомоги в разі нещасних випадків або втрати здоров'я тощо. Закони про імміграцію не повинні перешкоджати залученню іноземної робочої сили, особливо креативних працівників.

Соціальні рамки на рівні регіонів мають підтримуватися справедливістю адміністративного судочинства, яке, зокрема, повинно забезпечувати особисту безпеку громадян і недоторканість їхньої приватної власності. На цій основі можна згладити негативні економічні наслідки від старіння суспільства, звести до мінімуму ризик політичної нестабільності в регіонах, забезпечити соціальну згуртованість громадян – через справедливий розподіл доходів і подолання бідності. Законодавство рівних можливостей має підтримувати не тільки соціально-економічний розвиток регіонів, а й гендерну рівність.

Щоб виявити, наскільки субфактори ефективності управління та індикатори, що його характеризують, сприяють чи, навпаки, гальмують процес підвищення конкурентоспроможності регіонів, необхідно застосувати спеціальну методику їх оцінки та аналізу [3], що базується на методиці фахівців ІРМ [1], однак враховує й напрацювання інших авторів [2; 4–6].

Ця методика (щодо впливу ефективності управління на конкурентний потенціал регіонів) передбачає розрізнення індикаторів-стимуляторів та індикаторів-дестимуляторів; перші, зрозуміло, впливають на зростання їх конкурентного потенціалу, другі, навпаки, – на його зниження.

Для співставлення різних за вимірниками індикаторів використовується процедура стандартизації (нормалізації) за Паттерн-методом. Оцінки індикаторів-стимуляторів (KC_i^+) одержуються на основі співвідношення (у відсотках) фактичних (x_i) і максимальних ($x_{\max}$) значень індикаторів за формулою (1):

$$KC_i^+ = \frac{x_i}{x_{\max}} \cdot 100. \quad (1)$$

Відповідно, оцінки індикаторів-дестимуляторів (KC_i^-) одержуються за співвідношенням мінімальних ($x_{\min}$) і фактичних (x_i) значень індикаторів:

$$KC_i^- = \frac{x_{\min}}{x_i} \cdot 100. \quad (2)$$

Наш підхід до оцінки конкурентного потенціалу регіонів у міжнародному вимірі (KCM_i) передбачає також

використання процедури «зважування» i -го індикатора національної конкурентоспроможності регіону за ефективністю управління (KC_{Ni}) з використанням співвідношення значень i -го індикатора певної країни (у нашому випадку – України) і країни-лідера (D_i):

$$KCM_i = KC_{Ni} \cdot D_i. \quad (3)$$

При оцінці субфакторів ефективності управління регіонів ми спиралися переважно не на експертні, а на статистичні показники (індикатори), що практично позбавлені суб'єктивного впливу.

Так, стан державних фінансів у регіонах ми визначали за індикаторами доходів та витрат місцевих бюджетів, а саме: співвідношення доходної та витратної частин місцевих бюджетів; частки трансфертів у доходній частині місцевих бюджетів; податкових боргів за зобов'язаннями до бюджетів усіх рівнів та державних цільових фондів; рівня фінансування пенсій та інших соціальних виплат за рахунок коштів Фонду соціального страхування.

Щоб з'ясувати, чи податкова політика створює сприятливий бізнес-клімат у регіонах, використовувалися індикатори відносних обсягів надходжень від податків на доходів фізичних осіб, на прибуток підприємств, на товари і послуги, на капітал і майно. Адаже від цього напряму залежать розміри доходної частини не тільки державного, а й місцевих бюджетів.

Роль державних інститутів, зокрема регіональних відділень центрального банку та органів державної влади, в управлінні регіонами, у т. ч. й підтриманні та підвищенні їхньої конкурентоспроможності, характеризувалася за допомогою таких індикаторів:

- ✦ співвідношення відсоткових ставок банківських установ регіону і ЦБ, відносна вартість капіталу банківських установ регіону, співвідношення сальдо кредитних і депозитних ставок банківських установ регіону і ЦБ, кредитний рейтинг регіону, позики ЦБ банківським установам регіону, зміна валютного курсу в регіоні за останні три роки;
- ✦ сприятливість нормативно-правової бази для підприємств регіону, адаптованість органів державної влади до змін в економіці регіону, ефективність витрат на державне управління в регіоні, відкритість і прозорість органів державної влади регіону, відносна кількість суб'єктів господарювання в регіоні, рівень корупції. Цей блок індикаторів доповнюють індикатори, які характеризують *бізнес-законодавство*. Однак вони, як і деякі індикатори вказані вище, регіонального аспекту не мають, передусім ті, що стосуються регулювання конкурентних і трудових відносин, тому що законодавче поле, зокрема в унітарній країні, єдине й однорідне.

Соціальні рамки регіонів характеризують індикатори, що відповідають на різнопланові запитання, а саме: наскільки справедливою в регіоні є система адміністративного судочинства; яка відносна кількість у регіоні зареєстрованих злочинів; який розмір видатків

на пенсії; чи великим є ризик політичної нестабільності в регіоні; чи є соціальна згуртованість людей одним із пріоритетів влади регіону; яке співвідношення доходів 20% домашніх господарств з низькими і, відповідно, високими доходами; чи заохочує законодавство рівних можливостей економічний розвиток регіону; чи значною є частка жінок у Радах обласного рівня, серед законодавців, відповідальних працівників і менеджерів; чи значною є частка доходів жінок.

Значення агрегованих індексів субфакторів і загальом фактора ефективності управління в регіонах ($\overline{KC}_i$) розраховувалися як проста середня арифметична з n часткових коефіцієнтів (KC_i) за формулою (4):

$$\overline{KC}_i = \sum_{i=1}^n KC_i / n. \quad (4)$$

У результаті були одержані оцінки фактора ефективності управління в регіонах України, у т. ч. й за окремими субфакторами та індикаторами у 2012 р.¹ При цьому були використані матеріали ІРМ, Держслужби статистики України та Міжнародного інституту менеджменту (Київ)

Як показали розрахунки, за субфактором «Державні фінанси» найвищі позиції в рейтингу конкурентоспроможності регіонів України займають: Київ (41,6% від найкращих з-поміж рейтингу ІРМ значень індикаторів субфактора), який виділяється за індикаторами міжбюджетних трансфертів та внесків до Фонду соціального страхування; Севастополь (33,9%) – за індикаторами міжбюджетних трансфертів і витрат на державне управління; Донецька область (31,1%) – за індикаторами виконання доходів місцевих бюджетів, міжбюджетних трансфертів, видатками Фонду соціального страхування. У кінці рейтингу за цим субфактором – Закарпатська (16,7%), Чернівецька (17,2%) і Волинська (18,3%) області. Усі вони характеризуються низьким рівнем виконання доходів місцевих бюджетів, малими обсягами міжбюджетних трансфертів та малими відсотками сплати податків, окрім Чернівецької області, яка, однак, має один із найвищих рівнів витрат на утримання органів державного управління.

За субфактором «Податкова політика» найвищі позиції в рейтингу конкурентоспроможності регіонів України займають ті з них, які мають високий рівень податків і зборів, а саме: м. Київ (39,1% від найкращих значень індикаторів субфактора), Черкаська (31,8%) і Сумська (31,4%) області. З-поміж інших регіонів Черкаська область виділяється ще за співвідношенням податку на доходи і фінансових результатів підприємств, які одержали прибуток, а Сумська – за розмірами соціальних внесків працівників і працедавців. Останні місця рейтингу за цим субфактором займають регіони з відносно невеликим податковим навантаженням – Закарпатська (23,5%), Миколаївська (23,75%) та Кіровоградська (23,81%) області.

¹ 2012-й рік було взято за звітний тому, що цього року на конкурентоспроможності регіонів України не позначилися події, пов'язані з Революцією Гідності (2013–2014 рр.) та анексією українських територій Росією (з 2014 р.).

За субфактором «Інституційні рамки» найвищі позиції в рейтингу конкурентоспроможності регіонів України займають: Дніпропетровська область (23,1% від найкращих значень індикаторів субфактора), яка виділяється за спредом ставки НБУ і кредитних ставок депозитних корпорацій; Кіровоградська область (22,1%), яка виділяється в краший бік за часткою підприємств, що одержують прибуток, і відносно невеликими розмірами адміністративних зборів; Чернівецька область (21,7%), яка характеризується ефективною системою адміністративного регулювання (з мінімальними проявами фаворитизму в діях чиновників). У кінці рейтингу за цим субфактором – Одеська (18,0%) і Сумська (18,8%) області та м. Севастополь (18,4%), який в гірший бік вирізняється за високою часткою збиткових підприємств.

За субфактором «Ділове законодавство» значної диференціації його рівнів між регіонами України немає, тому що на території країни, як уже зазначалося, встановлено єдине законодавче поле. Однак є суттєва диференціація між регіонами за результатами реалізації цього законодавства. Відповідно, найвищі позиції в рейтингу конкурентоспроможності регіонів за субфактором ділового законодавства займають Донецька (36,1% від найкращих значень індикаторів субфактора), Дніпропетровська (35,4%) і Запорізька (35,2%) області. Перша і друга області виділяються за інвестиційною привабливістю для іноземних інвесторів, друга – ще й за видатками місцевих бюджетів на економічну діяльність, практикою наймання та звільнення з роботи, а третя – за відносно великими видатками місцевих бюджетів на економічну діяльність та відносно невеликими сумами митних зборів. У кінці рейтингу регіонів за цим субфактором стоять Сумська (31,4%), Одеська (31,7%) і Херсонська (31,9%) області.

За субфактором «Соціальні рамки» перші позиції займають: Тернопільська область (23,8% від найкращих значень індикаторів субфактора), яка має малу частку економічного неактивного населення, що зневірилося у пошуках роботи, а також незначну диференціацію доходів населення; Вінницька область (22,9%), яка виділяється в краший бік за індикаторами доступу громадян до органів державного управління та місцевого самоврядування та незначною диференціацією доходів населення; Чернівецька область (22,3%), яка вирізняється на тлі інших регіонів за індикаторами незалежності судової системи, довіри громадськості до політиків, гендерної рівності (за співвідношенням середньомісячної заробітної плати жінок і чоловіків). У кінці рейтингу за субфактором соціальних рамок знаходяться Луганська (16,5%) і Донецька (17,4%) області та м. Севастополь (17,3%).

Інтегральна оцінка фактора «Ефективність управління» вказує на те, що найвищі позиції в рейтингу конкурентоспроможності регіонів України за цим фактором займають: Київ (31,0% від найбільших значень індикаторів фактора), Дніпропетровська (27,1%) і Донецька (26,5%) області. Перший з регіонів має високі значення індикаторів за субфакторами державних фінансів та податкової політики, другий – за субфакторами інституційних рамок та ділового законодавства (ре-

алізації його засад), третій – за субфакторами ділового законодавства та державних фінансів (табл. 1).

Позиції в кінці рейтингу займають Закарпатська (23,0%), Херсонська (23,2%) і Житомирська (23,2%) області. Перша з них має найнижчі значення індикаторів регіональних фінансів та податкової політики, друга, крім того, – ділового законодавства, а третя – інституційних рамок.

Оцінки й аналіз ефективності системи управління в регіонах України наведені також у звіті Фонду «Ефективне управління» [6] й у працях окремих авторів [7–11 та ін.]. Однак у них немає принципових розбіжностей щодо сильних і слабких сторін у системі управління регіонами та щодо шляхів підвищення її ефективності.

Таблиця 1

Конкурентоспроможність регіонів України за фактором «Ефективність управління»

Регіон (область)	Показники конкурентоспроможності						Ранг регіонів					
	За субфакторами					За фактором	За субфакторами					За фактором
	державні фінанси	податкова політика	інституційні рамки	ділове законодавство	соціальні рамки		державні фінанси	податкова політика	інституційні рамки	ділове законодавство	соціальні рамки	
АР Крим	25,77	26,01	18,80	32,15	18,64	24,27	9	15	23	24	21	17
Вінницька	20,81	25,79	21,29	32,88	22,85	24,72	16	17	6	16	2	12
Волинська	18,31	24,92	20,14	34,26	21,84	23,89	25	23	14	9	5	21
Дніпропетровська	29,46	28,61	23,14	35,44	18,70	27,07	4	8	1	2	20	2
Донецька	31,12	26,49	21,21	36,09	17,43	26,47	3	13	8	1	25	3
Житомирська	19,56	25,11	19,03	33,03	19,49	23,24	20	21	21	15	17	25
Закарпатська	16,69	23,53	20,67	33,84	20,34	23,01	27	27	11	12	12	27
Запорізька	26,86	25,54	20,55	35,19	18,02	25,23	7	18	13	3	22	10
Івано-Франківська	18,35	27,56	20,62	34,17	21,25	24,39	24	10	12	10	7	14
Київська	28,23	27,62	21,44	32,39	18,72	25,68	5	9	5	22	19	6
Кіровоградська	20,96	23,81	22,05	32,53	21,22	24,11	15	25	2	18	8	20
Луганська	27,89	27,03	21,59	34,69	16,48	25,54	6	11	4	7	27	8
Львівська	20,37	28,96	18,61	33,60	19,65	24,24	17	7	24	13	16	18
Миколаївська	23,52	23,75	21,09	34,34	21,65	24,87	12	26	9	8	6	11
Одеська	25,23	25,46	18,00	31,71	18,00	23,68	11	19	27	26	23	22
Полтавська	26,86	29,01	20,73	34,82	19,41	26,17	7	6	10	6	18	4
Рівненська	18,94	25,38	21,26	32,51	20,17	23,65	22	20	7	20	13	23
Сумська	21,22	31,40	18,51	31,36	20,40	24,58	14	3	25	27	11	13
Тернопільська	18,52	26,63	19,64	33,07	23,77	24,33	23	12	18	14	1	16
Харківська	25,29	30,08	19,60	34,94	17,77	25,54	10	4	19	5	24	8
Херсонська	19,21	24,98	19,80	31,92	20,01	23,18	21	22	17	25	15	26
Хмельницька	19,79	24,45	20,10	32,82	20,58	23,55	19	24	15	17	10	24
Черкаська	22,52	31,77	19,96	32,53	22,01	25,76	13	2	16	18	4	5
Чернівецька	17,20	25,88	21,66	34,07	22,30	24,22	26	16	3	11	3	19
Чернігівська	19,83	29,58	19,00	32,40	20,93	24,35	18	5	22	21	9	15
м. Київ	41,63	39,05	19,07	35,18	20,03	30,99	1	1	20	4	14	1
м. Севастополь	33,87	26,40	18,39	32,30	17,28	25,65	2	14	26	23	26	7
Україна – ІРМ (2012)	21,61	28,76	20,49	33,22	18,85	24,59	29	45	58	56	58	56

Джерело: розраховано автором за даними міжнародного Інституту розвитку менеджменту (Швейцарія, Лозанна) [1], Державної служби статистики України та Міжнародного інституту менеджменту (Київ).

Виходячи з наведених вище оцінок, для підвищення ефективності управління в регіонах України необхідно передусім провести перерозподіл *державних фінансів* на користь регіонів у світлі реформи, що передбачає децентралізацію влади та скорочення апарату системи регіонального управління та місцевого самоврядування. Таким чином, забезпечуватиметься реальне зміцнення фінансової бази місцевих бюджетів. У регіонах також слід посилити боротьбу з тіншовим сектором економіки, поширенням корупції та хабарництва, зокрема у Києві та прикордонних областях. Це сприятиме зменшенню обсягів міжбюджетних трансфертів і опосередковано впливатиме на скорочення внутрішнього та зовнішнього боргу держави.

Удосконаленню системи регіонального управління має сприяти гнучка *податкова політика*. Суттєве вдосконалення податкової політики на регіональному рівні очікувалося у зв'язку з прийняттям нового Податкового кодексу (2010 р., зі змінами). Однак він дозволяє вирішити далеко не всі проблеми, що накопичилися у цій сфері в регіонах. Так, він не забезпечує оптимальне співвідношення податку з доходів фізичних осіб і фонду заробітної плати, єдиного внеску працівників і працедавців і валового регіонального продукту; малою залишається частка податку на капітал і майно в загальній сумі податків. Бізнесу він не забезпечує сприятливий механізм оподаткування, вчасне повернення ПДВ тощо.

У формуванні сприятливих для бізнесу *інституційних рамок* важлива роль належить НБУ, державним регуляторним і контролюючим органам. Достатня прозорість політики державних органів сприяє розвитку демократичних засад у системі управління регіонами, зокрема їх бізнес-сектором. Свідченням цього є впровадження на практиці (спершу у Вінниці) принципу організаційної єдності («єдиного офісу») щодо видачі дозвільних документів на підприємницьку діяльність.

Зростанню конкурентних переваг регіонів за усіма напрямками бізнес-діяльності сприяє дотримання *ділового законодавства* – за умови, що воно є достатньо досконалим. Проявами слабких сторін ділового законодавства є низька ефективність антимонопольної діяльності, незначна інвестиційна привабливість регіонів, зокрема для іноземних інвесторів (крім Києва).

Підвищенню конкурентоспроможності регіонів, безумовно, сприяє формування сприятливих для населення й бізнесу *соціальних рамок*, хоча в Україні для цього існує чимало обмежень. Так, судова система не відповідає кращим міжнародним стандартам, низькою є довіра громадськості до політиків, безпосередня участь громадян в управлінні державними справами та в діяльності органів місцевого самоврядування є радше винятком, ніж правилом, впровадження гендерних підходів у діяльність регіональних органів влади ще тільки намічається.

ВИСНОВКИ

Проведені оцінка й аналіз ефективності системи управління в регіонах України як фактора його конкурентоспроможності у міжнародному вимірі показали, що практично за усіма субфакторами управління в біль-

шості регіонів України, можливо, крім Києва, Дніпропетровської, Донецької (до проведення АТО), Полтавської та ще декількох областей, вона загалом є невисокою, а отже, потребує підвищення. Як свідчать останні зміни в законодавстві України, у більшості її регіонів для цього створюються необхідні передумови, пов'язані з децентралізацією влади й підвищенням ролі органів місцевого самоврядування. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. World Competitiveness Yearbook – 2012. IMD [Electronic resource]. – Mode of access : <http://www.imd.org/research/publications/wcy/index.cfm>
2. Булах Н. А. Порівняльний аналіз методів оцінки конкурентоспроможності регіону / Н. А. Булах // Комунальне господарство міст : [наук.-техн. зб.]. Серія «Економічні науки». – Х. : ХНАМГ, 2006. – Вип. 70. – С. 263 – 268.
3. Захарченко С. В. Научно-методические основы оценки конкурентоспособности регионов Украины в национальном и международном измерении при формировании инновационной модели развития / С. В. Захарченко // Украина и ее регионы на пути к инновационному обществу : монография : в 4-х т. Т. 2 / Под общ. ред. В. И. Дубницкого, И. П. Булеева. — Донецк : Юго-Восток, 2011. – С. 103 – 139.
4. Ковальська Л. Л. Методичні підходи до аналізу та оцінювання конкурентоспроможності регіону / Л. Л. Ковальська // Актуальні проблеми економіки. – 2013. – № 3. – С. 109 – 125.
5. Тищенко А. Н. Методические подходы к оценке конкурентоспособности регионов / А. Н. Тищенко, И. В. Розгон // Проблемы экономики. – 2012. – № 3. – С. 90 – 96.
6. Звіт про конкурентоспроможність регіонів України 2012: Назустріч економічному зростанню та процвітання / [Т. Бойко, І. Гончаренко, Н. Дмитрюк та ін.] ; Фонд «Ефективне управління». – К. : Копірайт, 2012. – 208 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.feg.org.ua/docs/FEG_
7. Бутко М. П. Державне регулювання регіонального розвитку як чинник підвищення конкурентоспроможності територіальних утворень у контексті євроінтеграції / М. П. Бутко // Культура народів Причорномор'я. – 2007. – Вип. 102. – С. 7 – 9.
8. Журавлєва Е. А. Управление региональной конкурентоспособностью / Журавлєва Е. А. // Региональная экономика и управление : [электрон. науч. журн.]. – 2010. – № 2 (22) [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://region.mcnp.ru>.
9. Кизим М. О. Формування державної цільової програми підвищення конкурентоспроможності регіонів України : монографія / М. О. Кизим, Є. М. Крячко. – Х. : ВД «ІНЖЕК», 2010. – 292 с.
10. Макаренко М. В. Методи забезпечення управління конкурентоспроможним розвитком регіонів / М. В. Макаренко // Часопис економічних реформ. – 2012. – № 1. – С. 142 – 147.
11. Павліха Н. В. Управління конкурентоспроможністю національної економіки: регіональний вимір : монографія / Н. В. Павліха, І. В. Кицюк. – Луцьк : Вежа-Друк, 2014. – 184 с.

REFERENCES

- Bulakh, N. A. "Porivnialnyi analiz metodiv otsinky konkurentospromozhnosti rehionu" [Comparative analysis of methods for assessing the competitiveness of the region]. *Komunalne hospodarstvo mist. Seriya «Ekonomiczni nauky»*, no. 70 (2006): 263-268.
- Boiko, T. et al. "Zvit pro konkurentospromozhnist rehioniv Ukrainy 2012: Nazustrich ekonomichnomu zrostanniu ta protsvitanniu" [Report on Competitiveness of Regions of Ukraine 2012: Towards economic growth and prosperity]. http://www.feg.org.ua/docs/FEG_
- Butko, M. P. "Derzhavne rehulivannia rehionalnoho rozvytku iak chynnyk pidvyshchennia konkurentospromozhnosti terytorialnykh utvoren u konteksti ievrointehratsii" [State regulation of regional development as a factor in improving the competitiveness of territorial entities in the context of European integration]. *Kultura narodov Prychornomorja*, no. 102 (2007): 7-9.
- Kovalska, L. L. "Metodychni pidkhody do analizu ta otsiniuvannia konkurentospromozhnosti rehionu" [Methodological approaches to the analysis and evaluation of regional competitiveness]. *Aktualni problemy ekonomiky*, no. 3 (2013): 109-125.

Kyzym, M. O., and Kriachko, Ye. M. *Formuvannya derzhavnoi tsilyovoi prohramy pidvyshchennia konkurentosposobnosti rehioniv Ukrainy* [Formation of the state program improving the competitiveness of Ukraine's regions]. Kharkiv: INZhEK, 2010.

Makarenko, M. V. "Metody zabezpechennia upravlinnia konkurentosposobnym rozvytkom rehioniv" [Methods competitive management software development]. *Chasopys ekonomichnykh reform*, no. 1 (2012): 142-147.

Pavlikha, N. V., and Kytsiuk, I. V. *Upravlinnia konkurentosposobnosti natsionalnoi ekonomiky: rehionalnyi vymir* [Managing competitiveness of the national economy: a regional dimension]. Lutsk: Vezha-Druk, 2014.

Tishchenko, A. N., and Rozgon, I. V. "Metodicheskiye podkhody k otsenke konkurentosposobnosti regionov" [Methodological

approaches to assessing the competitiveness of regions]. *Problemy ekonomiky*, no. 3 (2012): 90-96.

"World Competitiveness Yearbook – 2012. IMD". <http://www.imd.org/research/publications/wcy/index.cfm>

Zhuravleva, E. A. "Upravlenie regionalnoy konkurentosposobnosti" [Management of regional competitiveness]. <http://region.mcnip.ru>

Zakharchenko, S. V. "Nauchno-metodicheskie osnovy otsenki konkurentosposobnosti regionov Ukrainy v natsionalnom i mezhdunarodnom izmerenii pri formirovanii innovatsionnoy modeli razvitiia" [Scientific-methodical bases of an estimation of competitiveness of Ukrainian regions in the national and international dimension in the formation of an innovative model of development]. In *Ukraina i ee regiony na puti k innovatsionnomu obshchestvu*, 103-139. Donetsk: Yugo-Vostok, 2011.

УДК 338.2

МЕТОДИКА ВИЗНАЧЕННЯ РІЗНОЯКІСНИХ ФАКТОРІВ У ВІДТВОРЮВАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ ФУНКЦІОНУВАННЯ РЕГІОНУ

© 2015 МИЛЕНЬКИЙ В. М., СТРОКАНЬ О. А.

УДК 338.2

Миленький В. М., Строкань О. А. Методика визначення різноякісних факторів у відтворювальному процесі функціонування регіону

Метою статті є дослідження різних методів оцінки інноваційної підсистеми регіональної економіки та розробка алгоритму індикативної оцінки відтворювальної діяльності регіону. Обґрунтовано та реалізовано механізм оцінки інноваційно-економічних можливостей регіонів з урахуванням чисельності зайнятих в економіці та якості людського капіталу, обсягів інвестицій і основних фондів, а також інноваційної складової, що дозволяє, з урахуванням підсумків здійснюваної економічної діяльності, проводити оцінку використання наявних об'єктивних можливостей суб'єктів господарювання. Дослідження багатопланової та складної проблеми відтворювальної діяльності територій здійснюється в рамках семи етапів, починаючи від ситуаційно-трансформаційного аналізу показників по регіонах за періоду і закінчуючи інтегральною оцінкою використання інноваційно-економічних ресурсів, тобто, наявних об'єктивних можливостей. Формування, функціонування та розвиток інноваційної підсистеми регіональної економіки характеризується сукупністю орієнтуючих показників, якими є, по-перше, ресурси (у рамках інституційного забезпечення, чисельності персоналу та підготовки наукових кадрів, а також характеристик інтенсивності), по-друге, підсумки, по-третє, ефективність використання наявних інноваційних можливостей.

Ключові слова: інноваційна підсистема, економічні ресурси, людський капітал, праця, валовий регіональний продукт, індикатори, кореляція.

Рис.: 2. **Формул:** 4. **Бібл.:** 9.

Миленький Владислав Миколайович – кандидат економічних наук, докторант кафедри менеджменту, Черкаський державний технологічний університет (бул. Шевченка, 460, Черкаси, 18006, Україна)

E-mail: djul_82@mail.ru

Строкань Ольга Анатоліївна – кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту, Черкаський державний технологічний університет (бул. Шевченка, 460, Черкаси, 18006, Україна)

E-mail: strokan-1305@yandex.ru

УДК 338.2

UDC 338.2

Миленький В. М., Строкань О. А. Методика определения разнокачественных факторов в воспроизводственном процессе функционирования региона

Целью статьи является исследование различных методов оценки инновационной подсистемы региональной экономики и разработка алгоритма индикативной оценки воспроизводственной деятельности региона. Обоснован и реализован механизм оценки инновационно-экономических возможностей регионов с учетом численности занятых в экономике и качества человеческого капитала, объемов инвестиций и основных фондов, а также инновационной составляющей, что позволяет, с учетом итогов осуществляемой экономической деятельности, проводить оценку использования имеющихся объективных возможностей субъектов хозяйствования. Исследование многоплановой и сложной проблемы воспроизводственной деятельности территорий осуществляется в рамках семи этапов, начиная от ситуационно-трансформационного анализа показателей по регионам за периоды и заканчивая интегральной оценкой использования инновационно-экономических ресурсов, то есть имеющихся объективных возможностей. Формирование, функционирование и развитие инновационной подсистемы региональной экономики характеризуется совокупностью ориентирующих указателей, которыми являются, во-первых, ресурсы (в рамках институционального обеспечения, численности персонала и подготовки научных кадров, а также характеристик интенсивности), во-вторых, итоги, в-третьих, эффективность использования имеющихся инновационных возможностей.

Ключевые слова: инновационная подсистема, экономические ресурсы, человеческий капитал, труд, валовой региональный продукт, индикаторы, корреляция.

Рис.: 2. **Формул:** 4. **Библ.:** 9.

Миленький Владислав Николаевич – кандидат экономических наук, докторант кафедры менеджмента, Черкасский государственный технологический университет (бул. Шевченко, 460, Черкассы, 18006, Украина)

E-mail: djul_82@mail.ru

Строкань Ольга Анатольевна – кандидат экономических наук, доцент кафедры менеджмента, Черкасский государственный технологический университет (бул. Шевченко, 460, Черкассы, 18006, Украина)

E-mail: strokan-1305@yandex.ru

Mylenkyi V. M., Strokan O. A. Methods for Determining Heterogeneous Factors in the Reproduction Process of a Region's Functioning

The article is aimed to study different methods for estimating the innovation subsystem of regional economy and to elaborate an algorithm for estimation of the reproductive activity of region. A mechanism for estimating the innovation and economic opportunities of regions has been substantiated and implemented, taking into account the number of persons employed in the economy and the quality of human capital, amount of investments and fixed assets, as well as the innovative component that, taking into account the outcome of the ongoing economic activities, provides to estimate the use of available objective capacities of economic entities. Studying the multidimensional and complex problem of reproductive activity of territories is carried out through seven stages starting from the situation-transformational analysis of the indicators by region for the periods, and ending with an integrated estimating the use of innovation-economic resources, i.e. the objective capacities available. The formation, functioning and development of the innovation subsystem of regional economy is characterized by the totality of orienting pointers, which are firstly the resources (in the framework of the institutional provision, number of staff and training of research personnel, as well as characteristics of the intensity), secondly the outcomes, thirdly an effective use of the innovation opportunities available.

Key words: innovative subsystem, economic resources, human capital, labor, gross regional product, indicators, correlation.

Fig.: 2. **Formulae:** 4. **Bibli.:** 9.

Mylenkyi Vladyslav M. – Candidate of Sciences (Economics), Candidate on Doctor Degree of the Department of Management, Cherkasy State Technological University (bul. Shevchenko, 460, Cherkasy, 18006, Ukraine)

E-mail: djul_82@mail.ru

Strokan Olga A. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor of the Department of Management, Cherkasy State Technological University (bul. Shevchenko, 460, Cherkasy, 18006, Ukraine)

E-mail: strokan-1305@yandex.ru